

У ПЕРЕПЛЕТІННЯ часу, який судилося пронести свій хрест на землі Чорнобиля, не одна чорна нитка вкралася, не одна біда спіткала поліщуків.

Сива історія свідчить про зазіхання на цю зеленочолу перлиночку України не однієї зграї посіпак і легкочобитів: від татаро-монгольських до німецької навали.

22-23 червня 1941 року у Чорнобилі організовано пройшла мобілізація до Червоної Армії. Серед тих, хто пішов боронити зі зброєю в руках Батьківщину, було майже 500 чоловік господарського і партійного активу.

З наближенням фронту до Чорнобиля трудящі міста доклали багато зусиль, щоб евакуювати промислові підприємства, техніку МТС, колгоспів та радгоспів. У районі було створено партійне підпілля.

25 серпня місто захопили німці. Але не скорилися ворогові поліщуки.

На судоремонтному заводі діяла група патріотів у складі А.М.Титаренка, П.С.Синіцина та інших. Безпосередньо у місті проводила підпільну роботу партійна організація, очолювана П.М. Квашею. Вона займалася антифашистською пропагандою серед трудящих, на підприємствах та річковому флоті, улаштовувала диверсії, надавала допомогу партизанам.

У 1941-1943 рр. дія Чорнобиля вів боротьбу з окупантами партизанський загін імені Чапаєва. Весною 1943 року в ньому нараховувалося вже 220 народних месників.

Спочатку керівниками загону були лейтенант Ф.В.Головач і Б.О.Заміка, а згодом підполковник Г.Ф. Покровський і В.М.Мироненко. Партизани нападали на ворога, завдавали йому дошкульних ударів. Так, у 1943 році, вони розгромили німецький гарнізон у с.Ротичі. У цьому бою героїчно загинув комуніст М.Я. Навальний. Місце його у бойовому строю зайняв брат Василь.

Народні месники надали велику допомогу військам 13-ї армії 1-го Українського фронту у форсуванні Дніпра і Прип'яті у вересні-листопаді 1943 року. Зокрема, під час боїв за Чорнобиль партизанські з'єднання й загони під командуванням В.С.Ушакова, Г.Ф.Покровського, К.А.Таранюка і І.М.Бовкуна захопили й утримували переправи через Прип'ять до підходу частин Радянської Армії, що сприяло загальному успіху наступальної операції.

Тоді, 1943 року, чорнобильська земля прагнула визволення. Наближалася битва за Київ. І була вона не менш значимою та жорстокою у ході Другої світової війни, ніж Сталінградська. На бій та смерть зійшлися великі військові угруповання - кілька армій угруповання «Південь», якими командував фельдмаршал Манштейн, і війська 1-го Українського фронту під командуванням генерала армії Ватутіна. Попереду була битва за Київ.

Довгими та тяжкими шляхами війни пройшли солдати, щоб повернутися на береги Дніпра. Тяжкі були і втрати. Мало хто з захисників Києва 1941 року повернувся сюди у 1943-му.

Серед міст та сіл, які чекали на визволення на правому березі Дніпра, був і Чорнобиль. Війна не минула цього тихого та зеленого містечка, жорстоко опалила його мешканців...

Бої тривали пекельні, гітлерівці скаженіли. Тричі переходили з рук до рук села Губин, Страхоліся, Теремці. Здавалося, що цьому пеклу не буде кінця... 16 листопада частини 8 стрілецької

дивізії. Зняковіло перекавали з однієї руки в іншу саморобний кийок. Тихенько мовив: - Оце я до вас і з болем, і горем - зима іде, а я босий.- І показав на ноги, взуті у старенькі, аж посірілі від часу кирзові чоботи, - Може допоможете? - запитав.

Цей чоловік - Іван Михайлович Гавриленко. Все його життя промайнуло у Зимовищі колишнього Чор-

лише кістяк та частина чобота, у якому несподівано було знайдено гільзу з папірцем, на якому були указані рік народження, прізвище, ім'я та по батькові.

Місцеві слідопити під керівництвом голови ради ветеранів Горностайпільської сільської Ради Івана Сироватки і сільського голови Марії Рудниченко остаточно установили особу загиблого солдата.

Велику пошукову роботу проводив також секретар ради ветеранів дивізії, яка звільняла Чорнобильський район Петро Власов. Але у військовій заметілі загубився не один Саша Жуков, а тисячі безвісти загиблих...

Згадуємо... Бо пам'ять нетлінна, бо вона потрібна, насамперед, живим...

Вже дванадцять весну літні жителі споконвічного Чорнобильського району, ліквідованого лише 12 років тому внаслідок чорнобильського лиха, приїздять на могили загиблих воїнів тільки на Свято Перемоги або на поминальні дні.

А вони, чорнобильці, розкидані, як краплини осіннього дощу рвучим буревієм, по всій Україні та за її межами. Лише пам'ять і терпкі спомини на крилах лебедів материнства приносять їх у кожен хату, до кожного двору, до берега рідної Прип'яті, улюбленого Дніпра, неслухняного Ужа і синьоокої Брагінки, на Батьківщину, яка вже 55 років вільна від пут фашистських, але розіп'ята, як Христос, на роздоріжжі долі, на перехресті тисячоліть зловісним «мирним» атомом.

Болю того словами не передати, загальновідомо ж, що матері хворого дитяти жаль удесятеро, - так і їм своєї батьківщини. Всі біди, образи і негаразди, соціальну незахищеність і несправедливість, які обступили з різних боків ветеранів другої світової у цьому бутті, меркнуть перед світлою пам'яттю 55-літньої давнини.

Щодня їх стає все менше та менше, і ряд їхній - не поповнюється. Пам'ятай про це повинні ми - їхні діти та внуки.

...У минулі вихідні зібрався ми на «сімейну раду». Батько дістав із шафи найстрашніший «скарб» нашої родини - портмоне колишнього капітана Воловика, вийняв із нього уламок німецького снаряда. Він влучив у Митрофана Павловича восени 1943 року, під час форсування Дніпра на Букринському плацдармі. Метал вийняв лише через кілька днів після поранення та контузії у військовому шпиталі у Новосибірську. Старі рани передчасно звели його у могилу. А цей темнокоричневий уламок і тепер, немов обп'яє нам руки, і стуженню овіює серце.

З чорнобильської землі відлетіла щедрий хуртовинами 55-та повоевана осінь у вирій. І залишається сивим ветеранам лише наша гірка вдячність і непоправний борг перед ними за їхню тяжку старість.

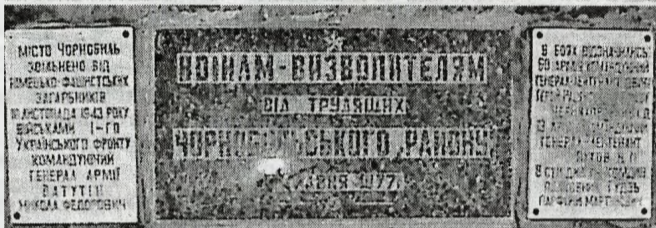
Людмила ВОЛОВИК,
студентка інституту
журналістики
Національного
університету,
Катерина ВОЛОВИК,
член Спілки журналістів
України.

55 РОКІВ ТОМУ ВИЗВОЛЕНО ЧОРНОБИЛЬ ВІД НІМЕЦЬКО-ФАШИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ

БІЛЬ ПАМ'ЯТІ

У парку Слави м.Чорнобиля

дивізії під командуванням генерал-майора А.С.Смирнова остаточно визволили Чорнобиль від німецько-фашистських військ. У боях за місто загинули Герої Радянського Союзу командир батальйону українець П.К. Балюк і казак - старший лейтенант Абдула Духамбетов.

За час окупації Чорнобильського краю гітлерівці скоїли багато злочинів. Вони закатували понад 500 жителів, багатьох насильно вивезли до Німеччини, зруйнували промислові й комунальні підприємства, медичні, культурні заклади, у зоні затопили 22 пароплави та баржі.

- Напередодні наступу наших військ, - розповідає колишня жителька Теремців Є.П.Чала, - німці спалили наше село, а людей розстріляли за допомогу партизанам. Мені вдалося утекти до лісу, а моїх батьків, сестру, інших родичів фашистські посіпаки знищили. Наше село брали дуже тяжко - три рази відвойовували його від ворогів, крок за кроком. Тоді, у листопаді 43-го, ми вже остаточно повірили, що наші переможуть фашиста...

Євгенія Петрівна прожила на світі майже вісімдесят років. Хильнула багато лиха, перенесла в своєму серці чимало бід. На старість їй довелося спокувати долю евакуйованої з зони відчуження. Та страшна війна забрала у неї майже весь рід. А недавня війна (так вона називає Чорнобильську катастрофу) і зовсім знищила: померли від хвороб, спричинених радіацією, два племінники, сестра...

-Оце недавно, - витирає слози Євгенія Петрівна, - чорнобильська земля прийняла чоловіка моєї сестри Івана Никифоровича Чолого, фронтовика.

28 жовтня нинішнього року до профкму ДП «Чорнобильсервіс» завітав літній чоловік. (Через тиждень на чорнобильську землю упала біла зимава перелина). Він був у старенькому лата-

нобильського району. Село рідне залишав лише тоді, як на фронт ішов, і як провадилася евакуація у травні 1986-го року. Долі переселенської не витримав, додому повернувся, так і жив із дружиною у рідній хаті. Лише недавно переїхали вони до Страхоліся, там і віку доживають. Сподівалися, що донька допоможе, так і у неї єдиний прибуток у сім'ї на чотирьох чоловіків - невеличка пенсія. Одержить її, розкладе дрібні купюри на купки, батькам виходить кілька гривень, а на дорогу, щоб до них доїхати - втричі більше треба.

Побачили б ви його сумні карі очі... До якого ж стану потрібно довести пригноченого нестатками нашого часу літнього чоловіка, колишнього солдата, щоб він так принизився, і як жебрак пішов просити. Не за це він воював...

І він, і інші ветерани Другої світової війни, які мешкають тепер у зоні відчуження. Серед них є ті, хто поневіряючись після евакуації у 1986 році, через кілька місяців повернулися додому. Є й такі, хто звідси і не виїжджав.

У ці дні ми віддаємо шану тим, хто такою дорогою ціною відстояв нам мир і волю.

Згадуємо добрим словом тих, кого ніколи не знали й не бачили, але любимо і свято бережемо пам'ять про них. Таких, як 18-річний юнак Олександр Жуков зі Смоленщини, який загинув поблизу мальовничого села Губин колишнього Чорнобильського району, останки якого були знайдені і поховані через 46 років після боїв за визволення Києва. На чорнобильській землі він знайшов останній притулок. Цілий взвод солдатів було поховано з військовими почестями після бою у Губині, а Олександра Жукова так і не дорухавалися. Під час бою його, мабуть, присипало землею. Так і відкопали його, сидячого, місцеві жителі. Від Саші залишився